

Psychopatologie I

(poruchy vědomí, spánku, orientace, vnímání)

Pavla Linhartová

Psychopatologie FSS podzim 2023

Psychopatologie

- **popis duševních stavů**
- některé symptomy se mohou vyskytovat i u zdravých lidí
- jiné pouze u duševních poruch
- **kvantitativní poruchy** – snížení, zvýšení nebo ztráta psychické funkce
- **kvalitativní poruchy** – narušení kvality, obsahu, jakosti psychické funkce

Poruchy vědomí

- vědomí
 - stav bdělosti, uvědomování si sama sebe a svých psychických funkcí i svého okolí
 - bdělost (vigilita), jasnost (lucidita), kapacita (rozsah)
 - idiognoze – schopnost odlišovat vnitřní a vnější procesy
 - nepatologické stavy změněného vědomí (spánek, hypnóza, hluboká meditace)
 - patologické stavy změněného vědomí – vždy závažné

Poruchy vědomí

- **kvantitativní poruchy vědomí**

- také zastřené vědomí – snížení všech psychických (i fyzických) projevů
- **mdloba (kolaps, synkopa)**: krátkodobá porucha vědomí, z biologických nebo psychologických příčin
- **somnolence**: nejlehčí stupeň, orientace zachována, myšlení a reagování zpomalené, bez vnější stimulace upadání do spavosti, navázání kontaktu možné, obvykle u intoxikací, po narkóze, po úrazech hlavy
- **sopor**: vypadá jako spánek, jedinec stále reaguje na silné podněty, již změny tělesných funkcí (zpomalení dýchání, srdeční frekvence), po úrazech hlavy a u některých intoxikací
- **kóma**: nejtěžší kvantitativní porucha vědomí, nelze navázat kontakt, jedinec nereaguje ani na silné podněty, změny tělesných funkcí (útlum a zpomalení vitálních funkcí, vymizení fyziologických reflexů) po úrazech hlavy, při některých onemocněních, CMP, narkóze apod.
 - coma vigil (apalický syndrom, přetrvávající vegetativní stav) – koma s otevřenýma očima, strnulý pohled nebo bloudění očima, vitální funkce zachovány, poškozena mozková kůra
 - dif. dg. lock-in syndrom

Poruchy vědomí

- **kvalitativní poruchy vědomí**

- **obnubilace (mráкотný stav)**

- krátkodobé trvání, rychlý nástup, chování odlišné od normálního chování jedince, na stav je amnézie, zachovaná prostorová orientace a schopnost provádět i složité úkony, ale bez účelu, náhlá ztráta i návrat vědomí
 - u epilepsie, po úrazech hlavy, úžeh, disociativní poruchy
 - stuporózní mráкотný stav – forma stuporu, náhlý začátek a konec
 - automatická (somniaulantní) forma – vypadá nenápadně, dotýčný se pohybuje a obstarává běžné potřeby, ale chování může být nesmyslné, nepředvídatelné, dezorientace, roztržitost, bledost, může být fuga
 - afektivně deliriózní (oneiroidní) – oneiroidní představy, přeludy, bouřlivé emoce, zvýšené psychomotorické tempo, úzkost neklid u patické opilosti, náboženské extáze
 - Ganserův syndrom – nápadně odlišné až absurdní chování, např. nesmyslné odpovídání na jednoduché otázky, „vězeňská psychóza“, „pseudodemence“

Poruchy vědomí

- **kvalitativní poruchy vědomí**

- **delirium**

- obluzené vědomí, porucha orientace, porucha pozornosti, porucha krátkodobé paměti, porucha psychomotoriky (střídání hyperaktivity a hypoaktivity), narušení spánku, často zhoršování příznaků v noci, poruchy vnímání, příznaky neurologické a vegetativní (třes, porucha řeči, pocení, zvýšení srdeční frekvence)
 - obluzené vědomí – skutečnost je zkreslená, přítomna dezorientace, snové stavy
 - časté bludy a halucinace, oneiroidní myšlenky a představy
 - rychlý rozvoj, proměnlivá intenzita, obvykle krátké trvání (hodiny až dny)
 - na stav je úplná nebo ostrůvkovitá amnézie
 - vyskytuje se často z různých příčin, prognosticky nepříznivý stav – intoxikace, v rámci odvykacího stavu, pooperační stavy, horečnatá onemocnění

Poruchy spánku

- insomnie (agrypnie), hyposomnie, hypersomnie
- iniciální insomnie (dyskoimesis), terminální insomnie (dysfylaxie)
- porucha rytmu spánek-bdění
- spánková obrna, spánková opilost
- somnambulismus (parasomnie, náměsíčnictví)
- noční děsy (pavor nocturnus), noční můry
- inkubus – děsivé úzkostné sny
- somnilogie (somnilokvie)
- narkolepsie
- dysnystaxis – mělký přerušovaný spánek

Poruchy spánku

- insomnie, hyposomnie
 - demence, deprese, úzkostné poruchy, stresové reakce, PTSD, poruchy osobnosti
 - schizofrenie, hypomanie, manie, bipolární porucha – varovný znak relapsu!
 - iniciální insomnie – nejčastěji úzkostné poruchy
 - terminální insomnie – nejčastěji deprese
- hypersomnie
 - některé demence, deprese, bipolární porucha – opět pozor na relaps
 - anorexie, stresové reakce
- porucha rytmu spánek-bdění
 - demence, schizofrenie, poruchy nálady, úzkostné, PTSD, poruchy osobnosti
- noční děsy: nejčastěji u dětí
- noční můry, inkubus
 - úzkostné poruchy, deprese, PTSD, stresové reakce, schizofrenie
- u zdravých lidí při zátěži, stresu, vyčerpání
- poruchy spánku obecně častý nespecifický symptom

Poruchy orientace

- Orientace: časem, místem, osobou, situací, vztahy
- Orientace alopsychická, somatopsychická, autopsychická
- Dezorientace: izolovaná, kombinovaná (globální)
- Nejistá orientace
- poruchy vědomí, demence, intoxikace, psychóza

Poruchy vnímání

- nezbytná je činnost smyslových orgánů
- subjektivita vnímání
- nepatické formy – smyslové klamy, paobrazy (Purkyňovy), pareidolie, eidetismus, „živé představy“, synestezie apod.
- zvýšené vnímání – často při zúžené pozornosti, hypervigilance
- snížené vnímání u sníženého vědomí

Poruchy vnímání

- poruchy gnostické (poruchy poznávání, agnozie)
 - optická, sluchová, taktilní agnozie...
 - prosopagnozie (na hraně s poruchou paměti)
- psychosenzorické poruchy
 - porucha vnímání vlastního těla, psychických složek nebo okolí
 - pocit odcizení, vzdálení se, zachován náhled
 - depersonalizace, derealizace
 - porucha vnímání tělesného schématu
 - fantomové bolesti
 - makropsie, mikropsie, metamorfopsie

Poruchy vnímání

- iluze
 - zkreslení vnímání na základě reálných podkladů
 - jedinec je pevně přesvědčen, že jde o skutečný obraz reality
 - dle smyslové kvality: sluchové (akustické), zrakové (optické), čichové (olfaktorické), chuťové (gustatorické), hmatové (taktilní), pohybové (kinetické), útrobní (viscerální)

Poruchy vnímání

- halucinace
 - vnímání neexistujících vjemů bez opory v realitě
 - jedinec je přesvědčen, že vnímá skutečnou realitu – spojeno s bludným přesvědčením o existenci halucinace
 - elementární – fotony, akoazmata, fonémy, olfakce, gustace
 - komplexní – osoby, zvířata, objekty, situace, scenérie apod.
 - kombinované – zahrnující několik smyslových modalit
 - inadekvátní – vnímání nekorespondujícím smyslovým orgánem
 - reflektorické – reálný podnět vnímaný v jiné smyslové kvalitě
 - intrapsychické (na hraně s poruchou myšlení)
 - negativní

Poruchy vnímání

- halucinace – dle smyslové kvality
 - sluchové (audиторní, auditivní, akustické)
 - nejčastější, často hlasy – auditivně-verbální
 - imperativní, teleologické, antagonistické (více hlasů zároveň)
 - zrakové (optické, vizuální): mikropsie, makropsie, zoopsie, mikrozoopsie
 - autoskopické, extrakampinní
 - Pickovy vize
 - čichové (olfaktorické) a chuťové (gustatorické)
 - tělové
 - hmatové (taktilní, haptické)
 - pohybové (kinestetické), zvl. typ Seglasovy verbálně-motorické, halucinace posedlosti, graficko-motorické halucinace
 - orgánové (viscerální, útrobní, cenestetické)
 - negativní

Poruchy vnímání

- pseudoiluze
- pseudohalucinace
- nepravé halucinace hypnagogické a vigilagogní

Poruchy vnímání

- depersonalizace, derealizace
 - poruchy osobnosti, poruchy nálady, úzkostné poruchy, OCD, PTSD, psychotické poruchy, epilepsie, u zdravých lidí při vyčerpání nebo užití drog
- porucha tělesného schématu
 - může být spojena s depersonalizací, jinak poruchy příjmu potravy, OCD, psychotické poruchy
- iluze, halucinace
 - elementární: demence, migréna, epilepsie aj.
 - psychóza obecně; psychotické poruchy, poruchy nálady s psychotickými příznaky, intoxikace, odvykací stav, demence, delirium, obnubilace
- pseudoiluze, pseudohalucinace
 - poruchy osobnosti, úzkostné poruchy, OCD, stresové reakce, PTSD, dysmorfofobie, prodrom psychotického onemocnění, u zdravých lidí při vyčerpání

Poruchy vnímání

- halucinace zrakové
 - nejčastěji intoxikace, schizofrenie (paranoidní), delirium
 - migréna, epilepsie
 - mikrozoopsie: nejčastěji u alkoholového deliria (delirium tremens)
- halucinace sluchové
 - elementární – např. demence
 - hlasy – schizofrenie, schizoafektivní porucha, manie a deprese s psychotickými příznaky, intoxikace, delirium
- halucinace čichové a chuťové
 - schizofrenie, manie a deprese s psychotickými příznaky, demence
- halucinace tělové
 - schizofrenie, deprese s psychotickými příznaky, demence